

Války a konflikty mění během staletí svou tvářnost. Výzbroj, technologie a politické a ideologické prostředí se mění stále vyšší rychlostí. Rozpad sovětského impéria ukončil bipolární střetávání mezi USA a SSSR. Nic nedokazuje, že by trvanlivost dnešního jednapolárního světa ovládaného Spojenými státy byla lépe zajištěna. Naopak, vše dokazuje, že ve 21. století proběhnou minimálně dva strategické cykly.

Prvý, do něhož jsme vstoupili 11. září 2001, je charakterizován „asymetrickým střetnutím“ mezi industrializovaným světem vystaveným terorismu, který proti němu rozpoutaly organizované a zfanatizované menšiny tajně podporované některými státy třetího světa. Druhý cyklus bude od poloviny 21. století pozoruhodným vzestupem určitých zemí jako Čína a bude charakterizován návratem k uspořádání klasického typu, v němž proti sobě stojí supermocnosti vybavené srovnatelnými arzenály.

Vojenská, technologická, organizační a finanční převaha Ameriky bude taková, že žádná mocnost nebude mít v blízké budoucnosti v úmyslu ji vyzvat k boji. Schopnost USA intervenovat rozhodujícím způsobem, a to s minimálními ztrátami, odstraší každý stát od toho, aby je vojensky ohrožoval. Také možnost světového konfliktu, takového jaký ohrožoval Evropu během studené války, je velmi nepravděpodobná.

Tragédie dne 11. září 2001, zklamání Američanů v Iráku a nejistá situace v Afghánistánu na druhé straně ukazují, že USA nejsou chráněny před tvrdými údery, které jim může zasadit terorismus ve všech svých formách. Tato zranitelnost je důsledkem „asymetrického“ charakteru konfrontace mezi Západem a těmi, kteří stojí stranou mondializace (termín, jenž Jacques Derrida navrhuje místo pojmu globalizace).

Asymetrie, jejímž nejvíce viditelným a nejvíce zneklidňujícím projevem je terorismus, má mnoho forem. Týká se samotné povahy protivníků: na jedné straně státy disponující mohutnými zbraněmi, na druhé straně skupiny dnes disponující primitivními zbraněmi, avšak jejichž cílem je destabilizovat a demoralizovat protivníka působením na jeho zájmy, na jeho vojáky anebo na jeho obyvatelstvo. Jejich sofistika, jejich organizační možnosti a jejich znalost zranitelných míst charakteristických pro západní společnosti vzbuzují vážné obavy. Zničení „dvojčat“ v New Yorku je toho pozoruhodným svědectvím.

Asymetrie má také hodnoty, s nimiž všichni souhlasí. Život nemá stejnou cenu pro jedny a pro druhé. Před obyvatele Západu, který se stále nesnadněji smíruje se smrtí svých blízkých, se staví ženy a muži připraveni k sebevraždě, kteří neváhají svalovat vinu na občany, kteří nemají jakoukoli politickou nebo vojenskou odpovědnost. Jde o asymetrii vůlí. Zformované a zfanatizované teroristické skupiny vedou boj, který považují za důležitý pro zdar islámu, vedou nemilosrdné střetnutí, které bude zaujímat dlouhé časové období.

Naproti tomu západní veřejné mínění chce dosahovat rychlých vítězství a ve svém odporu proti terorismu není posilováno náboženskými motivacemi. Skutečností je, že Západ není ani politicky, ani morálně, ani technicky připraven ke konfliktu, v němž se protivník nesnaží zvítězit nad zavedenými armádami, nýbrž se snaží přenést střetnutí do prostředí, v němž vojenská síla není rozhodujícím činitelem.

Události v Afghánistánu a Iráku jasně dokazují, že je možné ve válkách poměrně snadno zvítězit, když Západ zasadí značné prostředky, ale že pravidelné armády nepostačují k vyřešení základního problému konfliktu. Toto rozhodnutí závisí na prostředcích zasazených pro dosažení úspěchu po válce a pro materiální a politickou obnovu zločinných zemí, které ukrývaly anebo podporovaly teroristické skupiny. Akce, kterou je nutno uskutečnit, je dlouhodobá a vyžaduje peníze, zkušené vedení, dokonalé školení a má naději na dosažení svého cíle pouze v zajištěném prostředí.

Intervence USA v Afghánistánu a Iráku prokázaly malou schopnost Spojených států k úkolu „budování národa“. Intervence Spojených národů a jejich specializovaných institucí se přesto jeví jako nezbytná, aby uskutečněná akce měla mezinárodní legitimitu, bez níž by pravděpodobně ztroskotala.

Avšak i když úsilí Západu pod vlajkou OSN o pacifikaci a demokratizaci bude účinné, neodstraní frustraci, jejímž projevem je terorismus, pokud nebude provázeno aktivní a velkorysou politikou zaměřenou na rozvoj nejchudších zemí. Pokroku, často podceňovaného, bylo dosaženo ve východní a jihovýchodní Asii. Je však nutno vykonat ještě mnoho k tomu, aby bylo umožněno půl druhé miliardy lidí žijících pod prahem chudoby dosáhnout úrovně života a výchovy, která jim dovolí využívat pozitivních výsledků mondializace. Jestliže nebude Západ mít úspěch, jestliže se terorismus upevní a rozšíří, vyústí ve „střetnutí civilizací“, o něž usilují islámští integristé, avšak jemuž je nutno se vyhnout za každou cenu. Nedosáhnou svých cílů, jestliže se nestanou pány umírněných arabských zemí. To je jejich skutečným cílem.

Kvazitotalita umírněných vládců muslimských zemí, Maroka a Saúdské Arábie, je ohrožena. Tyto státy budou odolávat pouze za pomoci Západu a pod podmínkou, že Západ stanoví dva cíle: podporovat v arabském světě sociální a politické reformy, na nichž závisí zvýšení životní úrovně obyvatelstva a postupné nastolení demokratických režimů jako jedině schopných odolávat tlaku fundamentalismu; jednáním vynutit vyřešení izraelsko-palestinského konfliktu, který v muslimském světě udržuje hluboké rozhořčení vůči Spojeným státům a jejich spojencům.

Výsledkem prvního strategického cyklu bude ovlivněn cyklus následující, který započne přibližně v polovině století, a to vzestupem Číny na úroveň světové mocnosti. Jakmile čínské hospodářství předhoní hospodářství Spojených států, nebude Čína aspirovat na strategickou rovnost se svým americkým rivalem? Bude k tomu mít vědecké, technologické, průmyslové a finanční prostředky. Nebude se Čína snažit nabýt vojenské prostředky?

Naproti tomu je nesnadné předvídat, jak se pak změní její chování, nebo jak bude využívat dosažené parity. Bude rozvíjet hegemonické anebo imperiální snahy? Upustí od svého pocitu izolace nebo obklíčení ve vztahu ke Spojeným státům, Japonsku a Indii, které se budou kolektivně snažit vytvořit hráz pro čínskou převahu? Nebo se bude chovat jako odpovědný světový činitel, připravený k účasti v „direktorátu“ velmocí pro řízení osudů planety?

Bude Evropa mít svoje místo v takovém direktorátu? Tato otázka je otevřena. Evropa k tomu má politické, ekonomické a vojenské zdroje. Avšak bude k tomu mít vůli a věnuje k tomu institucionální a rozpočtové prostředky? To je otázka, kterou si nelze neklást při pozorování rezervovanosti vyvolávané ústavou vypracovanou evropským konventem, jemuž předsedal Valéry Giscard d'Estaing. Evropa se tudíž stane světovým politickým a vojenským činitelem pouze když překoná svoje národnostní partikularismy a přijme integraci. Jestliže integraci odmítne, nebude mít hlas, ani prostředky a bude se pouze moci podrobit rozhodnutím přijímaným mimo Evropu ztřeštějšími mocnostmi. Svět se stane multipolárním, jak si to Francie přeje, avšak Evropa nebude vystupovat na žádném z „pólů“, na nichž bude záviset budoucnost planety.

Armées d'aujourd'hui, Jean Francois Poncet, únor 2004/ přel. ing. J. Nastoupil